

МІФОЛОГІЧНІ ЖІНОЧІ ОБРАЗИ В ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ

У статті досліджено явище української міфології, наслідування міфологічних образів в творах українських художників, особливості їх зображення.

Ключові слова: Міфологія, Примаченко, Прушковський.

The article explores the phenomenon of Ukrainian mythology, imitation of mythological images in works of Ukrainian artists, features of their image.

Keyword: Mythology, Primachenko, Pruskovsky.

Українська міфологія бере свій початок із слов'янської міфології і тісно пов'язана та взаємодіє з нею. В нашій міфології існує велике різноманіття духів природи, міфологічних створінь, які мешкали в оточенні людей і всі вони мали вплив не лише на сприйняття світу, але й на людський побут, обрядовість. Наші прашури надавали природі, природним явищам, природному середовищу образ, який певною мірою набував людських, або близьких до людських рис. Прадавні українці персоніфікували ліси, буревії, дощі, снігопади, пори року й інші атмосферні та природні явища [5, с.5].

Знання про створінь української міфології збереглися, в більшості, лише завдяки усному фольклору (казкам, пісням тощо), які в давнину передавалися з покоління до покоління. Прикладів образотворчого мистецтва, які б ілюстрували зовнішність духів, як таких, не збереглося до наших днів.

У XVIII ст. – XIX ст., до утворення СРСР, виникає нова хвиля зацікавленості в українській культурі, яка привертає увагу багатьох митців, а отже зростає й зацікавленість в українській міфології, ролі жінки в ній. Художники починають активно досліджувати цю тему. Існують твори станкового живопису, у яких міфічні українські істоти, як от русалки, виглядають як люди і майже не мають зовнішніх відмінностей. Художники зображували їх за уявленнями давніх людей, або ж за асоціаціями із самими істотами (до прикладу: у русалок довге зелене волосся, блакитнувата шкіра, довга біла плахта, що закриває ноги) [5, с. 158]. І те й інше трактування є вірним, просто асоціативне – більш казкове та фантастичне. У зображеннях українських міфічних істот майстри користувалися й такими художніми засобами як: стилізація, декоративний штрих, обмежена палітра тощо.

Українська міфологія, як і будь-яка інша, насичена жіночими образами і всі вони мають свій відповідний характер. Хочеться зазначити, що жіночі персонажі нашої міфології мають дещо спільне. Наприклад, у більшості відомих нам жінок з українських легенд та казок (до прикладу: мавки, русалки, повітрулі тощо), був грайливий характер, це молоді вродливі дівчата, які любили співати, танцювати та зваблювали чоловіків [1, С. 8 – 58]. Ці образи були тісно пов'язані з природою, тому й зображувалися художниками відповідно: у яскравих віночках з живих квітів, вишиваних плахтах та сорочках, у довгому квітчастому вбранні з повітряної тканини, з довгим, часто розпущеним волоссям, що відділяло їхні образи від зображень звичайних людських дівчат.

Художник Вітольд Прушковський, звертався у своїх творах до жіночих образів української міфології. Це можна спостерігати в одній з робіт художника, яка називається «Русалки». На цьому полотні дівчата, то ніби нічого не роблячи, то танцюючи, то зваблюючи, ступають по берегу озера, залишаючи під собою втопленого чоловіка, якого вони заманили до себе [2]. Самі русалки зображені у вигляді звичайних молодих дівчат, але схожі між собою, як сестри. Мають темне заплетене волосся, на головах вбрані вінки зі стрічками, а на тілі традиційний український одяг. У картині присутній містичний настрій, відчуття чогось не людського і саме за цим можна зрозуміти, що зображені

художником молодіці незвичайні. І хоча Вітольда вважають польським художником, проте народився він в Україні, а потім з родиною емігрував за кордон.

Однією з найвідоміших художниць, яка розкривала у своїй творчості українських міфологічних істот свого краю, у тому числі й жіночих постатей, стала Марія Примаченко. У яскравому примітивному стилі, вона розкривала самотню природу створінь казок та легенд, а також жіночих духів [7]. У роботі майстрині «Їде осінь на коні» зображена дівчина, яка являє собою Осінь. Вона вбрана в традиційний український одяг, на її голові віночок із червоних квітів, а темне волосся заплетене у довгу косу. Осінь їде на фантастичному коні, підганяючи його батогами, серед розмаїття казкових рослин. Робота виконана у теплих жовтих та помаранчевих тонах, що асоціативно відповідає кольорам самої пори року.

Під час існування СРСР все українське мистецтво, яке містило в собі яскраве наслідування етносу занепало через утиски влади.

У кін. ХХ ст. – на поч. ХХІ ст., а особливо після здобуття Україною незалежності – мистецтво поступово починає розвиватися з новою силою, не дивлячись на те, що багато чого з культурної спадщини України та окремо образотворчого мистецтва, було знищено, розкрадено, або втрачено назавжди. Якщо розвивається українське мистецтво – поступово згадується історія українського народу, а з нею окремо міфологія та її жіночі образи, які здобули ще більшу популярність. Починають активно видаватися книжки українських етнографів, збирачів фольклору із залученням до ілюстрування їх робіт художників-графіків і не тільки [8]. В Українських містах з'являються скульптури, присвячені темі міфології (один з яскравих прикладів – скульптура в стилі ленд-арт, яка знаходиться в Києві й ілюструє відому драму-фєсрію Лєсі Українки «Лісова пісня», автором якої є Олексій Шевченко), активно створюються роботи декоративно-прикладного мистецтва з цієї теми, станковий живопис та навіть мультиплікація.

Ця тема активно просувається й у наші дні. Особливо багато зображується образів жінок з української міфології, адже найвідомішим образом є мавка, яка часто виступала дійовою особою не тільки в літературних творах, а й в образотворчому мистецтві. Багато сучасних художників роблять цифрові живописні та графічні ілюстрації й масово популяризують це в суспільстві, щоб глядачі не лише могли дізнаватися щось нове й цікаве про свій народ, але й пам'ятати його витоки, його історію, тому що в народі, який не знає свого минулого – не може бути гідного майбутнього.

Отже, судячи з усього вище сказаного, можна зрозуміти, що українська міфологія пройшла довгий тернистий шлях та насичена цікавими жіночими образами, які мають свій унікальний характер та історію, а також свої особливості зображення. І зараз, ми можемо побачити, що наша міфологія, зі своїми колоритними образами, починає знову відновлюватися та набувати вже інших, більш розвинутих форм зображення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Буйських Ю. Жіночі образи української міфології. Колись русалки по землі ходили... , 2018. С. 8 – 58;
2. Возняк-Ковалік Г. Вітольд Прушковський – запізнаний романтик польського малярства. URL: <https://monitorwolynski.com/uk/news/3717-27406> (дата звернення: 06.09.2022);
3. Кононенко В. Місце весни в світогляді українців. URL: <https://discover.in.ua/traditions/misc-vesni-v-svitogljadi-ukrayinciv.html> (дата звернення: 01.09.2022);
4. Константинова К. Буття і фантазії Марії Примаченко. URL: <http://gazeta.dt.ua/CULTURE/buttya-i-fantaziyi-mariyi-primachenko-.html> (дата звернення: 07.09.2022);
5. Корній Д. Чарівні істоти українського міфу. Духи природи. Серія «Оберіг», 2021. с. 5, 158;

6. Лебедєв О. Барви Марії Примаченко. Чумацький шлях. – 2016. – №1. – С.8 – 13;
7. Марченко М. Таємничий світ Марії Примаченко. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/tayemnychyy-svit-mariyi-prymachenko> (дата звернення: 07.09.2022);
8. Милорадович В. Українська відьма: нариси з української демонології. URL: <https://proridne.org/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%BC%D1%96%D1%84%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%A0%D1%83%D1%81%D0%B0%D0%BB%D0%BA%D0%B8.html> (дата звернення 07.09.2022);
9. Мілашенко Т., Фоміна Н. Барви Марії Примаченко. URL: <https://msmb.org.ua/biblioressursi/bibliografiya/osobistosti/mariya-primachenko-barvi-marii-primachenko/> (дата звернення: 06.09.2022);
10. Поліщук Т. Фантастичні звірі у...місті. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/fantastychni-zviri-u-misti> (дата звернення 07.09.2022).
11. 13. Юзвенко В. Українські народні казки, легенди, анекдоти. – 1989. – С.258 – 259.

Рекомендує до друку науковий керівник доцент Гоноболіна О.Ч.